55 Lit

d wszego złego, W

wszelkie

ánie

orze

wic

nistwa

s Pan

niem skrzydeł twoich

grzech

Modl

E. ktorego O

oim rozu

ny

zk

wsa

á wi

tanarios alendos esse vberius; Mercurialis ad hanc diuersitatem tollendam di-plex scribit esse quartanæ principium, aliud breue, quod primis paroxismis terminatur, aliud, quod concluditur terminis cruditatis, & coctionis, & longissimum esse solet addens Auicennam, si primo modo accipiatur principium, recte imperare victum tenuem ab initio quartanæ, sed si secundo modo, valde melius sentire Gal. & alios, dum in hoc principio dicunt minime expedire victum tenuem; veruntamen huic responso acquiescere minime possum, quoniam quartana febris legitime, & exquisita longissima esse solet 1. epid. com. 3. t. 4. quod si quis dixerit Hipp. in lib. de carnibus ad finem memoriæ traditũ reliquisse, quartanam febrem duabus hebdomadis iudicari, & 2. aph. 25. æstiuas quartanas bre-

B ues nuncupare, concedam & ego quamlibenter, sed cum rarissime hoc eueniat in ea, de qua sermo, & vnicuique vel ruditer in arte versato abunde constet in morbo, qui cito sua tempora permeat, nulla ratione conuenire victum liberalẽ, sed omnino parcum, nunquam putauerim ad hoc ipsum solum in eo præcepto tradendo respexisse Auiccenam. Accedit, quod Auic. nõ loquitur de huiusmodi quartanis quę paucis terminantur paroxismis, vt clare ex eo colligitur, quod subiungit, post tres septimanas pleniori cibo nutriendos esse quartanarios, ita vt expresse velit in quartana de qua sermo, a principio tenui omnino victu esse vtendum, non pleno, & copioso, vt habet Gal. Quamobrẽ dicatur potius, si nos propriam rationem, & indicationes spectemus, quæ a temporibus morborum accipiuntur, ita esse agendum, vt consulit Gal. ipse, verum si ad aliquod aliud,

C quod coniunctum sit, respiciamus, quodque propriam quandam habeat indicationem, quæ priorem ex morbo desumptam obscuret, profecto debemus rationem, si non vndique aliqua saltem ex parte immutare; fere enim semper a principio quartanæ, veluti cuiuscunque affectus melancholici prima vocata regio plurimis scatere solet crudioribus excrementis ex mala concoctione ventriculi, qui in illis frigidus est; vnde inter initia cogi videtur medicus tenuem victum præscribere, vt interim coquantur, ac debellentur cruditates, a quibus ventriculus leuatus rectius proprio fungitur offitio, qua re præstita, possumus victus rationem instituere prout tẽpus, & natura morbi postulare videtur. Ex quibus clare cernitur, quomodo victus ratio, & plena, vt ait Galen. & tenuis, vt habet Auicen. in quarta[...] Vbi enim curans medicus co-

D gnouerit multas la[...] vndique debeant, antequam morbum adaugea[...]sque præscribatur, quo maiori ex parte deuictas [...] assequetur; postea vero vsque ad consistentiá m[...]t viros in illud vsq; tempus ferendo oneri suffic[...]lutum quæsitũ, mox (cũ paucis Chyrurgicum fo[...]maceuticum ventum est in quo primum multis c[...]ous probatum fuit, quartanam a principio lenite[...]pit 1. ad Glauc. & male agere medicos illos rec[...]ibus insequentes, contra Gal.

mentem

tanarios alendos esse vberius; Mercurialis ad hanc diuersitatem tollendam di- plex scribit esse quartanæ principium, aliud breue, quod primis paroxismis ter- minatur, aliud, quod concluditur terminis cruditatis, & coctionis, & longissimu esse solet addens Auicennam, si primo modo accipiatur principium, recte im- perare victum tenuem ab initio quartanæ, sed si secundo modo, valde melius sentire Gal. & alios, dum in hoc principio dicunt minime expedire victum te- nuem; veruntamen huic responso acquiescere minime possum, quoniam quar- tana febris legitime, & exquisita longissima esse solet 1. epid. com. 3. t. 4. quod si quis dixerit Hipp. in lib. de carnibus ad finem memoriæ traditũ reliquisse, quar- tanam febrem duabus hebdomadis iudicari, & 2. aph. 25. æstiuas quartanas bre-

B ues nuncupare, concedam & ego quamlibenter, sed cum rarissime hoc eueniat in ea, de qua sermo, & vnicuique vel ruditur in arte versato abunde constet in morbo, qui cito sua tempora permeat, nulla ratione conuenire victum liberalẽ, sed omnino parcum, nunquam putauerim ad hoc ipsum solum in eo præcepto tradendo respexisse Auiccenam. Accedit, quod Auic. nõ loquitur de huiusmo- di quartanis quę paucis terminantur paroxismis, vt clare ex eo colligitur, quod subiungit, post tres septimanas pleniori cibo nutriendos esse quartanarios, ita vt expresse velit in quartana de qua sermo, a principio tenui omnino victu esse vtendum, non pleno, & copioso, vt habet Gal. Quamobrẽ dicatur potius, si nos propriam rationem, & indicationes spectemus, quæ a temporibus morborum accipiuntur, ita esse agendum, vt consulit Gal. ipse, verum si ad aliquod aliud,

C quod coniunctum sit, respiciamus, quodque propriam quandam habeat indica- tionem, quæ priorem ex morbo desumptam obscuret, profecto debemus ratio- nem, si non vndique aliqua saltem ex parte immutare; fere enim semper a prin- cipio quartanæ, veluti cuiuscunque affectus melancholici prima vocata regio plurimis scatere solet crudioribus excrementis ex mala concoctione ventriculi, qui in illis frigidus est; vnde inter initia cogi videtur medicus tenuem victum præscribere, vt interim coquantur, ac debellentur cruditates, a quibus ventri- culus leuatus rectius proprio fungitur offitio, qua re præstita, possumus victus rationem instituere prout tẽpus, & natura morbi postulare videtur. Ex quibus clare cernitur, quomodo victus ratio, & plena, vt ait Galen. & tenuis, vt habet Auicen. in quartana ab initio administrari possit. Vbi enim curans medicus co-

D gnouerit multas latitare cruditates, quæ absumi vndique debeant, antequam morbum adaugeant, tunc ab eo cibus tenuis eo vsque præscribatur, quo maiori ex parte deuictas a calore, & consumptas ieiunio assequetur; postea vero vsque ad consistentiã morbi pleniorem cibũ imperet, vt viros in illud vsq; tempus fe- rendo oneri sufficere valeant. Post huiusmodi solutum quæsitũ, mox (cũ paucis Chyrurgicum fontem absoluerimus) ad Pharmaceuticum ventum est in quo primum multis cum rationibus, tum auctoritatibus probatum fuit, quartanam a principio leniter esse tractandam, vt Gal. præcipit 1. ad Glauc. & male agere medicos illos recentiores, qui nonnullas è veteribus insequentes, contra Gal.

mentem

ZŁOTNIK

Chlebá się dla Niebá dorabiáiący

WYZNAWCA CHRYSTUSOW

S. ELIGIVSZ

BISKVP NOVIOMENSKI,

APOSTOŁ FLANDRYI.

W Krákowie Roku 1720 w Kaplicy Złotnickiey, przy Kośćiele S. Fránćiszká w krucganku będącey, w Niedźielę pierwszą po Narodzeniu S. Iana Chrzćićielá, á szostą po Swiątkách, pod czás solemnego tamże, z Odpustem zupełnym od S. Stolice Apostolskiey nádánym, Nabożeństwa, Kazániem

REPREZENTOWANY.

Przez

X. MARCELLA DZIEWVLSKIEGO, S.T.L. Kustoszá ná ten czás Chełminskiego, Kaznodźieię Ordynáryuszá Krakow. Fránćiszkáná

W KRAKOWIE, w Drukárni Fránćiszká Cezárego, J. K. M. y J. O. J. M. X. Biskupá Krákow: Xćiá Siewierskiego, Ordynaryinego Typografá,

Wielkiemu przed BOGIEM, Aniołámi, y ludźmi,
Cnotą, zasługą, przykłádnośćią;
Niebo, Chwały Bożey promocyą, dźwigáiącemu
ATLASOWI;
Ziemię, wielowładną przed BOGIEM protekcyą, wspieráiącemu:
potężnemu Kośćiołá Swiętego Filarowi.
Páná Niebieskiego y źiemskiego szczęśliwemu
NOSICIELOWI;
Piekielnym Filistynom stráśznemu
SAMSONOWI;
Lwy y Niedźwiedźie pokus zwyćiężáiącemu
DAWIDOWI;
Naczyniu Imieniá IEZVSOWEGO wybránemu:
w chwalebnym S. Ewángelii opowiádániu,
drugiemu PAWŁOWI;
Ogniem y mieczem nieustráśzonemu, Wiáry S. y prawdy
ZELATOROWI;
Czći, bogactw, y roskoszy wzgárdźićielowi;
Nád świátem, ćiáłem, y czártem
TRYVMFATOROWI
MĘCZENNIKOWI CHRYSTVSOWEMV
KRZYSZTOFOWI SWIĘTEMU,
z ochoty, pobożnośći, miłośći, przećiwko temuż Pátronowi
swoiemu osobliwy áfekt máiącego
KLIENTA:
Author niegodny, mnieysza nád nic pracą swoię y z sobą
ofiáruie:
SWIĘTEMV SWIĘTEGO POCHWAŁĘ.
Ná cześć y Chwałę
cudownego w Swiętych swoich
BOGA.

Swięty KRZYSZTOF, pátrzćię ſię, czego dokázuie:
Nośićielá wſzech rzeczy, honor, że portuie.

Z BOZEY łáſki y z ſwych Cnot tákiey nábrał śiły:
Ze udźwignął ten ćiężar, świętym duſzom miły.

Męczenniku Chryſtuſow KRZYSZTOFIE SWIĘTY

N*ie tylko mnie ßczęśliwość, lecz y honor potyka, gdy okázya iáka táka uczynić ći przysługę,* KRZYSZTOFIE S. *Lękam ſię co prawdá: że grzeßny Swiętemu, niegodny godnemu:* conſcium tenuitatis opus: *Większemu nád źiemſkie preeminencye,* in victimam *ſubmiſſyi moiey ofiáruię; lecz to czynię w nádźieię: że w tobie niewymowna dobroć (ktora BOG ſam ukochał, ukoronował) upátruię:* Terret quidem magnitudo dignitatis, ſed allicit promptitu-

do bonitatis; *y że ofiárá moiá*: in mortē pretiosus; *w godnym widzenia y podźiwienia żyćiu*: inæstimabilis; *w chwale wiekuistey* Regni Collega *y przyiaćiel, iednego z tobą w BOGV sercá, toć skarb nie ládá*: Qui invenit amicum, thesaurum invenit (Eccl. 6.) *Nie wzgárdzone choć w podłym worku złoto: w prostym naczyniu kosztowne wino: przez ládá sługę przysłáne bogáte* Regalia, *nie tráca słymy, bo przez się drogie*: Quod est ex se tale, ubicunque ponatur, semper est tale. *Nie podasz w reicktę Biskupiego Imieniá, choć z niegodney dobrego imienia osoby moiey*: munere placabilis ipso. *y owszem, męznieyszy nád Atlásá Chrystusow Portytorze*: *z tey miłośći, ktora się z BOGIEM, á w BOGV ze wszytkiemi Wybranymi iego serdecznie kochasz: z miła chęćia powagę* ELIGIEGO *portowáć raczysz*: coram Regibus & Principibus, & populis terræ; *owego Złotniká: co twoie kochánie, ubogiego w ubogich IEZVSA, y nie raz, uzłoćił*: Quia quidquid pauper accipit, Christus acceptat (S. Chrysost.) *owego Bożego Ptástuna: co tego Páná, w głowie y sercu zawsze nośił, zawsze miał ná ięzyku, mowiac słowámi Proroka*, semper laus ejus in ore meo. (Ps. 33.) *I ty o szczęśliwy Iezusow Nośićielu! wszytkiegoś się ná tę funkcyą poświęćił*: glorificare & portare DEVM. *Nie tylko* in Corpore, *lecz więcey* in animo, *Olbrzymie w doskonałośći; zasług twoich* proceritas: *żeś tylko w oczach twoich máły, w oczach Boskich, Anielskich, y ludzkich* augustissima sanctitatis moles; *przenośiłeś nie tylko wzrokiem lecz y áfektem preeminencye świátowe, ná źiemi cáły, y oraz w Niebie wszyteki; pod nogámi ludzkiemi, y owszem głębiey piekłá przez pokorę, y oraz wyżey Niebá, bo w BOGV zátopiony, przez Bogomyślność. Mocnieyszy nád Koklesá y Horácyuszá, bo w pokusách niezwyćiężony, cáłey widomego y niewidomego nieprzyiaćiela opárłeś się potencyi: wszytek zawźiętośći iego wytrzymałeś impet*: Sê victô Victor inclytus; *zniozłeś z śiebie namiętnośći, ná sobie zelżywośći, tyráńskie okrućieństwa*: Victor sub gladio. *Zwyćiężyłeś szátána, świát, y ćiáło; liczny tego, Krolowi nád Krolmi pozyskány, dowodem niewolnik*: *Pogánie do Wiáry náwroceni, grześnicy do pokuty przywiedzieni. A Nicetá y Aquiliná co mowia, nierządnice, á potym Chrystusowe Męczennice? Mocnieysza nád Káwálery, przy wrodzoney słábośći płeć*: Nulla vis flamæ, tumidiq; venti tanta, nec teli metuenda torti (Senec.) *nád Potentatámi przewodźi, nád Mocarzámi dokázuie*: regnat, & in supremos jus habet illa viros. *Sámsoná, co Lwy dusił, wilczycá (Dalilą mowię) skrępowáłá, serce prośbámi, á potym ręce postronkámi*: Et qui Leones straverat, à lupa sternitur. (Emm: Thes.) *Holofernes Mársowi strászny*, succubuit Mars ipse viro: *przez Wenerę zginał, pięknośćia zniewolony, zá oczy poimány; ow srogi lew, skoro śliczną Iudytę obaczył, w kozłá się obroćił; y sławá że przećię nie pod kożik, ále pod miecz; sromotá: że od ręki białogłowskiey; nieszczęśćie: że pogáninem, w grzechu, y w nie iednym, poległ. Cáła potęgę Assyryiska, pod ktora źięmiá drząłá: Dámá iedná zmieszáłá, zkonfundowáłá*: Vna mulier fecit confu-

sionem

sionem in castris Asiriorum. *Ciężka S. Piotrowi, z rycerzámi rycerzowi, z odźwierną potyczkáć iákby mu kát z mieczem nád ßyią stánał, gdy owá słowo rzekłá:* Et hic cum IESV Galilæo erat. *Nie wskoráli z S. Iákubem Pustelnikiem Czárći: dopiero gdy nań urodźiwá Dámę przesłáli:* Quem monstra formidabant, forma prostravit caduca. *Tenći ná ćiebie* KRZYSZTOFIE S. *świát y piekło szturm przepuśćiło, gdy Nicetę y Aquilinę; lec z ná Męczenniká, nie ná miłośniká tráfiło, y impet stráćiło:* extinxisti im petum ignis. *Swey śile nie ufáiac: ná Niebian záwołałeś rátá:* auxilium de Sancto. *Wźiałeś BOGA ná pomoc: ná goraca upadßy modlitwę, ogieńeś ćielesny ugáśił. Ześ się bał BOGA: y wstydu w oczách nie máiace Metreßy strachuś nábáwił; gdy ná nich w ćiemnicy nieznośna uderzyłá świátłość: obaczyły, że nie ná swego tráfiły, że Wßechmocnemu BOGV ich złe zamysły widome były. Przelęknione, że iák ogniem osypáne: y z wßeteczney wystygły goraczki. Ná dußy iuż umárłe, ná ćiele zmartwiáły, ledwie nie trupem pádły, iuż srodze BOGV cuchnace; wołały ná ćię miłośierdźia, okrutney miłośći niewolnice; owe świátá zgorßyćielki z ćiebie się zbudowáły; ná śiłách ukrzepczone, Wiáry S. náuczone: Imię Chrystusowe wyznáły, y krew dla niego wylały.* (Marul.) *Laská z ktoraś chodźił tę wiktorya pokazáłá: gdyć ná zwyćięski wieniec ślicznych gałazek dodáłá: w źiemi od ćiebie utchniętá, cudownie się zazielenilá, y oraz zákwitnęła* (Rybaden.) *A to czy nie heroiczny akt? ná táki y świátá zwyćięzce pewnieby nie stáło; gdyć dano niewinnie o prawdę w gębę: rzekłeś: gdybym był nie Chrześćiánin, oddałbymći; imieniem y rzecza* Christum ferens, *ćierpliwegoś wyráźił Chrystusá.* (Sur.) *Pißa o tobie niektorzy: żeś wzrostu ná podźiw wielkiego, dawnych owych Olbrzymow, swym czásom stałeś się obrazem:* Staturâ sublimis, & vasto corpore Gigas; *że ießcze BOGA práwego niewiádomy, á iuż pokorny: do służby brałeś się nie do pańs twá. Osobliwym łáski Bożey instynktem, do osoby dobieráiac Páná, co naywiększemu chcac służyć Monarße; doßedłeś tey fortuny: żeś został sługa Krolá nád Krolmi. Ażebyś przy Dworze iego nie prożnował, obrałeś sobie robotę: dla miłośći Iezusowey, żeś przez rzekę, áni mostu, áni przewozu nie maiaca, ludźiom w brod przepráwuiacym się, przykrość, niebeśpieczeństwo, y niektorym śmierć przynoßaca, ubogich przenośił; y stáłeś się godny, w postáći dźiećięćiá, większego nád cáły świát przenośić IEZVSA:* portare omnia portantem.* *Miałeś to ßczęśćie; żeć Magister cnot SS. rzecza sáma pokazał, co nam w Ewangelii powiedźiał:* cokolwiekeśćie z tych mnieyszych ktoremu uczynili, mnieśćie uczynili; *miałeś to ßczęśćie: że miłośierny uczynek, Koroná wßytkich Swiętych, nie tylko wiecznie, ále też y docześnie, sam soba ukoronował; że ćię w tey pracy widomie pobłogosłáwił; że ćię to Słońce sprawiedliwośći prezencya swoia oświećiło; że ćię ten Kleynot nieoßácowány bogáto ozdobił:* amavit, & ornavit. *A ieżeli to (iák drudzy twierdza) w sámey rzeczy nie było: dosyć, że morálnie: w sercu: kocháiac; w głowie: rozpámiętywáiac;*

 tywáiac;

tywáiac; ná ięzyku : wielbiac y opowiádáiac; ná wßytkim ćiele : ćierpliwego, niewinnego, náśláduiac, Chryſtuſáś po burźliwym tego świátá morzu, w żyćiu twoim nośił; y z tad ćię podobno ták zwyczaynie maluia. Doſyć że akkomoduiac ſię Imieniu ſwoiemu, ſtáleś ſię náczyniem wybranym, ażebyś nośił Imię IEZVSOWE przed Narodámi. Poßedſzy do Licyi, támeś to Imię opowiádał; że Bogowie pogáńſcy dźiełá rak ludzkich, brzydkie Bałwány, piekielne inſtrumentá: BOG Chrześćiáńſki, BOG ſam práwy: náukaś y Cudámi wielkimi dowodźił. O coś poimány, do więźienia dány, ſadzony y męczony. Naprzod ći żelázna roſpalona przyłbicę ná głowę dáno: ſpełznęły włoſy, opaliłá ſię ſkorá, kość ſię popękáłá, ógień aż do mozgu doiał. O iak pięknie tryumfálne BOGVś z śiebie wyſtáwił ognie! gdy ſerce twoie świętymi áfektámi, á głowá płomieniámi gorzáłá fulgentibûs undiq; flammîs. *Ośwîećiłeś Kośćioł Boży świątobliwośćia, świát przykłádnośćia, paliłeś ſię Chrześćiáńſka miłośćia, ták mocno: żeś z śiebie żywa świecę, á práwie miſtyczny wyrobił Wezuwiuß:* ardens & lucens. *Ná żeláznyś rośćiagniony łáwie, ná piekielnych práwie pieczony ogniách, ſmoła wrzaca bogáto polewány; tákeś ná Niebieſkie delicye záſługował. Vczyniłeś ochoty twoiey dokument: żeś był zá BOGA y Wiárę S. y w ogień wpáść gotow:* paratus & in mortem ire. *Porwáły ſię ná tobie, ktoremiś był przywiazány żelázne łáńcuchy, łáwá ſię popſowáłá; á twoy pobożny, nád ſtal mocnieyßy, naymniey ſię w świętym przedśięwźięćiu nie zmiękczył umyſł:* mens permanſit illæſa. *Wyßedłeś z tey kátowńie zdrowy ná ćiele, bo ná ſercu nieodmienny:* ſemper idē. *Do drzewaś przywiazány, y ná cel wyſtáwiony: zá cel ſámego żeś ſobie obrał BOGA. Trzyſtá żołnierzy do ćiebie z łukow ſtrzelało, á iák do kámienia; roſkoßy świátowey żeś kámień nieużyty: y rękom tyráńſkim byłeś iák Káßtel niedobyty:* & vinci neſcius ármîs. *Pod kátowſkiś miecz poßedł, rzecza mowiac: utniyćie mi ßyię; ia BOGA nie odſtapię, waś do niego prowádźić nie przeſtánę :* ſemper ſollicitus pro vobis. *Poßedłeś ze świátá z dobrym záſług twoich zyſkiem. Czterdźieśći ośm tyśięcy pogan do wiáry náwroćiłeś; piękny to Niebieſkiemu Pánu uczyniłeś pożytek:* fructum in patientia. *W tym naywiękßy Káwáler: że w miłośći nieprzyiaćioł Chryſtuſow náśládowcá: Odbita od ćiebie ſtrzałá żołnierzowi oko wybiłá: pokázuiac że było niegodne, ná twoie święte ćiáło pátrzyć. CHRYSTVS Málchuſowi ucho, tyś pogáninowi oko przywroćił: bo święta twoia krwia námaßczone do ſwoiey perfekcyi przyßło; báłwochwalcá ná ćiele y ná dußy przeyrzał, náwroćił ſię, y nieomylnie BOGA ná wieki ogladał :* in lumine viventium lumen. *Co wielu niećierpliwych, y własney, że niewdźięczney, wyprzyśięgli ſię Oyczyzny, mowiac káżdy poſpolitym przyſłowiem : chocbym tám oká zápomniał, po niego ſię nie wrocę; ábo iáko ktoś:* ingrata patria, nec oſſa mea videbis. *To ty świętey ćierpliwośći Exemplarzu: nie tylkoś ſię w nieprzyiaćielſkim kraiu leżeć nie wyrzekał; lecz y owßem o toś przy śmierći BOGA prośił: żeby ná tey dźiedźinie, gdźie*

twoie

twoie święte zálegna Kośći: áni pioruny, áni grády y wßelkie nawáłnośći: áni głod, áni powietrze, nigdy nie bywáło; y żeś uprośił: oczywiśty pokázuie ſkutek. (Sur. 25. Iul.) *Piße* Bágáttá: *że kiedy Roku 680. okrutne po Włoßech gráſſowáło powietrze: między inßymi Miáſtámi y w Bryxyi; gdy ludźie w ſtráchu nabożni, gorace czynili Modlitwy, ſuche odpráwowáli poſty, y krwáwe dyſcypliny: tyś ſię w Wilią Trzech Krolow pokazawßy, po Mieśćie chodząc, po drzwiáches Nayſłodſße Imię IEZVS ryſował. Co gdyś uczynił: chorzy, gdźie tylko byli, do zdrowia przychodźili; y ći, y wßyſcy od morowey zarázy wolnymi zoſtáli. I ztąd świádczy tenże: że tám twoie święto 7. dniá Styczniá z uroczyſtośćią obchodzą. A ponieważże Nośićielu IEZVSOW, ták delikátno zdrowie y żyćie grzeßnikow piáſtuieß; toć ſię nie záwiodę: że dáleko bárdźiey Swiętego Imię godnie piáſtowáć ráczyß; miánowićie: żeć tá przyiaćielſka w BOGV funkcya, poćiecha ſercá, Korona głowy będźie:* Gaudium &Corona. *Przyimiyże o Wielki Pátronie! trybut wdźięcznośći, dáninę ſubmiſſyi, pámiątkę pobożnośći Klientá twego: ktory ć ſię nie tylko ſobą przyſłużyć, lecz y Wielkim twoim wſpołſługą Boſkim przymilić prágnie. Przyimiy y lichey pracy moiey prezent, z wielkich S. ELIGIVSZA záſług biorący ſtymę. Bądź Swięty grzeßnemu Pátronem; Pánie żebrákowi Dobrodźieiem, Wielki maluczkiemu Protektorem, wßák wſpániáłe drzewo dodáie pokryćia drobiazgom:* Tegit umbrâ minores. *Wzorem Paná nád Pány* affectum penſa non cenſum; *żećby Imienia twoiego Nośićiel rad Niebá przychylił: á iużći tego, iáko w Niebie będącemu:* in ſplendoribus Sanctorum: *nie trzeba; áby źiemie wielkiemu honorowi twemu przychylić prágnie:* Pium ſuſcipe deſiderium, remunerare obſequium *Nie gárdź áfektem, nágrodź effektem, y wßelkim reſpektem:* In reſpectu tuo benedicatur. (Eccli. 34.)

I ſam, y z ſwymi, niech będźie ßczęśliwy:
Twemu Imieniu, kto ták ieſt życzliwy.
Ku Chwale Bożey; kwoli chęći moiey:
Vczynił dowod pobożnośći ſwoiey:
Ze ſię honoru twego Promotorem
Stał; proßę: bądź mu zá to Protektorem.
I Ty Złotniku przebłogoſłáwiony,
Swięty ELIGI z cnot niewyſtáwiony:
Nadgrodź mu áfekt przećiw tobie wierny;
Vproś: niech mu BOG będźie miłośierny.

Upadam do nog twoich Wielki Chryſtuſow Męczenniku KRZYSZTOFIE S. pod twoie błogosłáwione ſtopy kłádę ſię niegodny

podnożek twoy

X. M D. F.

DO S. PP. ZŁOTNIKOW KRAKOWSKICH.

GOdni Obywátele Miástá Szláchetnego,
Przezacni Mágistrowie kunsztu Złotniczego;
Mądrzy Iubilerowie, w sztukmisterstwie przedni:
Nád co naywyśmięnitszych w niczym niepośle-
Wy zdobićie świát Polski przepyszną robotą: (dni.
Ze słusznie názwáć mogę Rękę wászę złotą.
Gdy robićie od złotá y drogich kámieni;
Wychwalić niepodobna! tylko się námieni:
Ze dobrze, modno, mocno, z ukontentowániem:
Iák Kośćiołow ták Dworow y z upodobániem.
Robićie w przod ná duszę, á potym ná ćiáło;
A żeby tym oboygu zádosyć się stáło:
Pilnuiećie ták pięknie świátowey roboty:
Ze pilniey dogládaćie Chrześćiáńskiey cnoty.
Ták Honor portuiećie Pátroná wászego:
Zebyśćie rádźi w ślády wstepowáli iego.
Niech wąm BOG da ten zamysł, tę wolą státeczną,
Niech da zdrowie, fortunę, potym chwałę
wieczną.

Idem qui sup.

Vnde ememus panes? *Marci 8.*
Z kąd kupiemy chlebá?
Operatus est, & lucratus est. *Matt. 25.*
Robił y zyskał.

IVż to widzę poki świát świátem, poty BOG raz ferowánego człowiekowi nie ustąpi Dekretu: że mu chlebá dorabiáć się trzebá: *In sudore vultus tui, vesceris pane tuo*; że záwsze o owym wiedźieć powinien przysłowiu: *sine labore, nihil erit in ore*: *Bez prace, nie będą kołacze*; że y Boża Mánná zá dorobkiem páda: *Laboribus vendunt nobis omnia bona Dij*. Miał Adam z łáski Bożey w Ráiu roskosz; á robić ná nię muśiał: *positus in Paradiso ut operaretur*. Swięći w kontemplácyách poćiech Niebieskich syći, práwie Bożą Mánną żyli: á przećię robili. Páweł Opát nie iadł, poki codźień pewney miáry pálmowych liśći (choć mu nic po nich) nie uzbierał. Pisze *Gazæus*: że pewny Pustelnik Ian Imieniem: á dlá wzrostu *brevis* krotki, názwány: niechcąc robić, uprządł sobie fántázyą, y zámyślił Anielskie prowádźić żyćie; zwierzywszy się tego sekretu Brátu Zakonnemu: iż dla większego bespieczeństwá zbáwienia, chcę bydź iáko Anioł, ktorego wszytká robotá chwalić BOGA, y iego Máiestatowi służyć: poszedł w głąb ná pusczą; y tám się kontemplácyą w sámym BOGV zátopił: Mijáią dni, wychodźi tydźień: żołądek niezbyty kredytor woła, poday; głowá nie dyspozyt, członki wszytkie mdleią. A przeto powraca pod wieczor do celle Bráterskiey, kołáce. Kto tám? Ia Ian. Odpowiáda mu Brát: o iuz ći to Ian w Niebie. *Ioannes brevis factus est Angelus*. Nie Bráćie, mowi Ian: człowiekem nie Anioł; proszę puść mnie. Ale nie wysłucháný, pod Niebem nocowáć muśiał. Názáiutrz proszącemu się otwo-

Gen. 3.
Epichr.
Cassian: l. 10. cap: 20 in pijs hil:

rzył Brát, ále powiedźiał: ieżeliś człowiek, robże; ieżeliś Anioł' á poco śię do cele nápierasz? záwstydzony rzekł: wybacz Bráćie, zgrzeszyłem, y náuczył śię rozumu: żeby ná tym świećie, sposobem przyrodzonym, Márya przy nogách Iezusowych nie

P. David. in virid. c. 73. wyśiedźiáłá, gdyby śię Marta o nię nie stáráłá. Roku 1539 ziáwili śię byli Heretycy; ktorzy funduiac śię ná słowách Iezusowych:

Mat. 6. *Pátrzćie ná ptástwo powietrzne: że nie śieia &c. á Oćiec ich Niebieski żywi*. Po prostu to biorąc: ták śię ná Boską Opátrzność spuśćili: że ná drzewá powchodźiwszy, iáko ptacy, śpiewáiąc rożne Psálmy: czekáli Bożey Mánny; (ślepi tego będąc, że ptácy nie orzą, áni śieią; á iednák gdźieby co podnieść, szukać prácowićie muszą) A więc y ći głupcy, niegodni żeby im śię Boska ákkomodowáłá mądrość; nie mogąc śię doczekáć z Niebá pośiłku: iedni głodem pomdleni pospadáli, á drudzy śię ledwie do domu záwlekli. Wie BOG co czyni: prozniákom nic nie da, ná poduszkę diabelską nic nie spuśći: *Otium pulvinar diaboli*. W dźisieyszey Niedźielney Ewangelij: tyśiące ludu, ná Kazániu samego Iezusá były; á przećię śię duchownym obrokiem ćiáłá ich nie obyły: stáráć śię o nich Pan muśiał: *Vnde ememus panes?* A w Swiętney Ewángelij: kto robił, to ma. *Operatus est, & lucratus est.* O prze Bog! robić nie ieden iáko woł: á przećię nic nie ma: *egenus & pauper*. Co Piotr S. iędnę noc, to on cáłe życie

Ps. 87. dáremno przeprácował: *in laboribus à juventute.* Kłádźie to ná czáry y zły uczynek: *inimicus homo hoc fecit.* O pewnie dla złego śię uczynku naywięcey nic dobrego człowiekowi nie dźieie:

Is. 3. *Væ impio in malum.* Sam Pan Iezus assekuruie *Luc.* 11. że kto z nim nie zbiera, ten zbieráiąc rozprasza, oszczędaiąc márnuie: *Qui non colligit mecum, dispergit.* A *Matt.* 6. powiáda sekret: że kto chce bydź Pánem, o Niebo mu śię naybárźiey stáráć potrzebá: *Quærite primùm Regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Iednákże tá sentencya, nie iest to od roboty dyspensá, tylko ádmonicya: żeby zbáwienie *pro principali* biorąc, nie Niebá śię dla chlebá, ále chlebá dla Niebá

Sap. 5. dorabiáć. Robili potępieńcy: *Lassati in via iniquitatis.* Owi

Luc. 12. bogacze iuż mieli wszytkiego y názbyt: *multa bona in annos plurimos*; á iesżcze głową prácowáć muśieli: *quid faciam?* że ná tę robotę sumnienie łożyli, Niebo stráćili: *Dimissi inanes.* Coż

Ps. 55. wskoráli? otó teraz nędznicy głod iáko pśi ćierpią: *Famem patiuntur ut canes.* Swięći ná Niebo łożyli substáncye, tráćili dusze: *lapidati, secti, in occisione gladii interfecti*; y teraz syći wszy-

Prover. 15 tkiego: *Omnibus bonis repleti*: że robili z boiaźnią Bożą: *Cum*

2. Cor. 7. Sap. 3. *timore Domini*; bez krzywdy bliźniego: *Neminem circumvenimus,*

mus; że śię pięknie y w m iłośći po Chrześćiáńsku, *fideles in dilectione,* nie po pogáńsku záchowáli; nie w ręce swoie, lecz w Boskie błogosłáwieństwo; nie w zarobek lecz w BOGA, ufáli: *sperayerunt in Domino, & non sunt confusi.* Zadnec rzęmiesło, żaden kunszt większey nie potrzebuie wierności nád złoty Złotnicki. Ten ábowiem nayzacnieyszy minerał nayłákomszy: *Auri sacra fames;* by y śmierć ná złotym iábłuszku śiedźiáłá (*in quacunq; hora comederis, morte morieris:*) pewnieby śię przed łákomstwem ludzkim nie ośiedźiáłá: Ps. 21. Virg. 3. Æn

\- - - - *ach nieszczęsna żadza!* Potocki w Argen.

Czegoż śię dla marnego, człek wzdryga piniadzá?

Sam śmierći w gardło leźie, piekłá śię nie zlęknie;

Co zá dźiw? gdy żelazo y stal przed nim mięknie.

Wrodzony w człowieku do złotá mágnes, *amor habendi:* mágnes w oczách, *concupiscẽtia oculorũ;* mágnes w sercu; mágnes w ręku: gotowa z widzenia, z dotknienia pokusá: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem.* Tenże mágnes miał Wielki Wyznawcá Chrystusow, Nowiomenski Infułat, tego Przezacnego kunsztu osobliwy zászczyt, ELIGI S. bo był człowiek iák y drudzy; á nic mu do ręku nie przylgnęło: *In tentatione inventus est fidelis.* Znáć że był wierny nád złotem: *super pauca fidelis;* Kiedy mu droższych nád złoto, bo nieoszácowáną krwią Iezusową opłáconych y przepłáconych BOG powierzył Dusz. Mágnes oleiem nápuszczony drapiestwá przestáie. Miał ten Swięty Złotnik oley mądrośći w głowie, oley miłośći Chrześćiánskiey w sercu, oley nayczęstszy w postách: *in jejunijs multis,* nie wiele temu trzebá, kto z máłá kontent: *natura paucis contenta.* lecz to nie ná wybor cnotá: gdyż y Szátan nie ie, nie piie, á przećię gdźie może tám wydrze, oszuka, ukrzywdźi: *Spiritus nequam.* To lepszy dowod: że S. ELIGI wierny Boski sługá, wierny Złotnik, robotnik: że śię dorabiał chlebá dla Niebá, nie Niebá dla chlebá. Iáko dálszym &c. 1. Tim. 6. 1 Mach. 2. Plin. 2. Cor. 11. 1. Reg. 16

PRzewrotne głupstwo, czy głupia przewrotność żyiacych ieszcze ludźi: że ná dobrá doczesne zdechli, o wiecznych iák żywo nie myślą: *Dilexerũt magis tenebras, quàm lucẽ;* że u nich Niebo frászká: *Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem:* źiemia grunt: *Terra nostra dabit fructum suum;* BOG iák sobie chce: *Dixerunt DEO, recede à nobis;* świát koniecznie bydź muśi. choć w sobie usechł, to w ich sercu kwitnie: *in seipso aruit, & adhuc in cordibus floret.* Sposoby do zysku, to sámo rzęmiesło: srzodki do zbáwienia, to tylko instrumentá; zarobek wszytká summá, á cnotá przydatek: *O Cives, Cives! quærenda pecunia* Io. 3. Ps. 105. Ps. 84. Iob. 21. S. Greg. in hom. Horat. 1. Epist. 1.

 primùm

primùm, virtus post nummos. Ná tó niektorzy cáłe żyćie łożą: żeby się spánoszyli; coby páństwo ná to łożyć mieli: żeby iák naylepiey żyli.

Iuven. sat. 12. *Non propter vitam faciunt patrimonia quidam;*
Sed vitiò quòdam propter patrimonia vivunt.

Służemy BOGV dla swoiey wygody: *ad utilitatem quoq; nostram;* żebyśmy się BOGV przysłużyli, wygody y pogody, á nie szczegulnie tey przysługi pátrzemy; á iákom námienił: nie dorabiamy się chlebá dla Niebá, lecz Niebá dla chlebá: *Non propter Iesum, sed propter esum.* 2. *Paralip.* 1. Pokázuie się BOG Wszechmogacy Sálomonowi: *apparuit ei Deus.* Znáć cnotliwe Panię, Bogoboyny ná ten czás Krolewicz: ieszcze był wstydliwych oczu, nieczćiwiárskim nie zmázał niewstydem, ieszcze mu tám niewinnośći szkodzące nie bywáły obiektá; ieszcze czyste źrzenice iego ná wędę nie pádły: iák niegdy Holophernesowi: *Captus est Holophernes in oculis suis:* znáć święta pámięć przeklętych nie znáłá obrazkow, kiedy dawcę świątośći, kochánká czystośći ogladáłá: *apparuit ei DEVS.* O nie maiąc tego szczęśćia psu przedáne oczy, po wnętách nieczystośći rozrzucone ślepie: *Oculi in amore duces.* Kto mowi: człowiekiem nie Anioł; y práktykuie przysłowie: *Humanum est labi:* chybá

Is. 38. biesá nie BOGA obaczy: *Non videbit Dominum in terra viventium.* Slepa dźiewczyná przez S. Brygidę oświecona, trochę po ludźiách poyrzawszy, prośiłá owey lekárki swoiey: żeby iey znowu wzrok záćmiłá; bo powiáda: kto więcey widźi świát, mniey widźi BOGA. á dopieroż ten, co widźi, ná co plunąć

Mat. 5. potrzebá: *Mulierem ad concupiscendum.* Pokazawszy się BOG Sálomonowi, pokázuie tę łáskę: żeby prośił, o co tylko chce: *Postula quod vis, ut dem tibi.* Gdyby tu teraz w Nayświętszym Sákrámenćie tenże Pan utáiony w klar przemowił: prośćie mnie wszyscy o co kto z was chce, á wezmiećie: *petite & accipietis.* Nie zgadłbym ia o coby káżdy prośił; chybábym nákłonił uchá do ust iego: násłuchałżebym się rożney od Niebá máteryi. A tu młodźi, owi prosza o rozum dobry, o pámięć dobra: *intellectum da, memoriæ abundantiam.* Piękna prośbá z iákiey się BOGV Sálomon podobał; áleby pięknieysza wprzod o łáskę Boża prośić, bez ktorey człowiek by naymędrszy przepadł: *sine qua nec infantes, nec ætate grandes salvi fieri possunt.*

S. Aug. lib. de Nat. & gr. Drudzy prosza żeby ich nápięte w szkole, ábo w domu chybiły plagi: *Vox flagelli pertranseat eos:* á lepieyby prośić, żeby ich pie-

S. Aug. kło nie pożárło: *Domine hic ure, hic seca, modò in æternum parcas.* Iedni prosza o dobra, młoda, piękna, bogáta żonę: drugie

o dobre-

o dobrego, pięknego, bogatego męża. Starzy proszą o przedłużenie wieku, kupcy o dobre tárgi, rzęmieślnicy o odbyt ná towáry, gospodarze o urodzáie, żołnierze o zdobycz y odebránie zasług. Prosza iedni o zdrowie, drudzy o fortunę, trzeći o honor. Ci proszą o zemstę nad nieprzyiaćielem, owi proszą o zmiłowánie Boskie nád przyiaćielem, á Niebo kandy? *Cœlum cœli Domino, terram autem filijs hominum.* Mam dowod z Ewángelii: że prośby, czyli prośiętá liczne do Páná IEZVSA były, á wszytko o fráſzki. Mátká synow Zebedeuszowych z supplika przyszłá: *adorans & petens aliquid*: á w tey supplice sámá nie wiedźiáłá, o co instáncyowáłá: *Nescitis quid petatis.* Przyszli do Páná IEZVSA trędowáći, prośili o skorę pięknieyszą; á o sumnieniu brzydkim áni wspomnieli. Záchodźiły Páná instáncye zá párálitykámi, głuchámi, opętáńcámi, zá konaiacymi, zá umárłymi względem ćiáłá; á względem dusze zá grzesznymi nikt nie pisnał; iedná tylko Mágdálená o rátunek duszy swoiey czołem uderzyłá: *Accessit immunda, ut rediret munda; accessit confessa, ut rediret professa.* Przyszedłći też y Iudasz, á ieszcze służyć czyli serwirowáć Pánu IEZVSOWI; lecz nie dla zbáwienia, bo dla dobrego mienia: *turpis lucri gratiá.* Ták to widzę Niebo, iák stára á bogáta wdowá: wnet znaydźie y młodego męża, ktory się z iey fortuną ożenić, á sámę wźiać w posągu gotow: *Fornicator pecuniarum.* Iák ow Pogáński Monárchá: ktoremu się *Ismenias* Thebáński poseł niechcac kłaniać: że iednák muśiał: upuśćił umyślnie pierśćień, y poń się schyláiac, niby Krolowi pokłonił: á ná swoiey myśli rzekł: *Non tibi, sed annulo: Nie tobie niegodnikowi, ále pierśćieniowi.* Ták y Niebo ma do śiebie konkurs; co żywo kołáce modlitwámi, iáłmużnámi, postámi, kłánia się z nayględszymi unizonośćiámi: *adorans & petens.* Spytáćże o co y dla czego? *Non tibi sed annulo*; z trudná w interesie Niebá do Niebá rekurs: *pauci sunt, qui intrant*; naywięcey w ziemskiey sprawie: świátowe ćielesne promowuiemy prywaty: *petitiones carnis, quibus petuntur carnalia.* Kiedy Włádysław Iágello Krol Polski Apostoł Litewski, ow ná ten czas pogáński Narod do wiáry náwracał, y do Chrztu S. przypráwował: dawał nowochrzczonym (ktorych ná to nie stáło) białe suknie; tedy się prostactwo co żywo, nie ták dálece dla Chrztu, iáko dla sukien, do Chrztu ćisnęło. Iest wiele przykładow, iáko Zydźi dla wźiatku swoiego, y nie raz się chrzćili. Złodźiey wszák w Kośćiele y ná noc zámykáć się dáie: ále żeby go okradł. Kálwini y Lutrzy Obrázy Swięte z Kośćiołow y domow wyrzuciwszy, wszák Wę-

Ps. 113.

S. Aug. L. 50. hom.

Tit. 1.

ex S. Chry-sost. hom. 79. in Mat

S. Aug. in Ps. 36.

Dlugosz.

grzyny z Nayśw. Pánna, y insze czerwieńce z rożnymi Swiętych obrazkámi, w szkátułách chowáią, przy sobie y ná sobie noszą; nie dla obrazkow, ále dla złotá; Obrázy máluią, Figury robią: nie żeby ich czcili, ále żeby zpieniężyli: *lucri gratiâ*. Zydźi powtore: wszák y ći Krzyżem się Swiętym brzydząc, Krzyże częstokroć rysuią y robią, nie z nabożeństwá ále dla zapłáty. Ták y Niebo ma do śiebie, nie dla śiebie, lecz dla chleba nabożnych: *Qui aliud ab ipso, quam ipsum quærunt*. Czego mamy figurę w Piśmie S. *Osee* 10. powiáda Prorok o Ephráimie: że on iest bydlę przyzwyczaione y ochotne do młocenia: *Ephraim vitula docta diligere trituram*. Vczony *Sylveira* zdźiwił się temu, przywodząc drugie Pismo *Ier.* 31. gdźie samże Ephráim zowie się bydlęćięm nieunoszonym: *& eruditus sum, quasi juvenculus indomitus*; pyta *Sylveira*: iák to bydź może? Ephráim bydlę nieunoszone, y oraz do młocenia przyzwyczáione, á ieszcze ochotne: *Si diligebat trituram, quomodò juvenculus indomitus?* Nie trzebáć było, co prawdá, lepszego sposobu do unoszenia bydlęćiá, nád młocenie, o iákim piszą: że w tamtych kráiách, nie cepámi, iák u nas, młocono, ále bydlę ná zboże nápędzono; ktore iuż ćwiczone, biegáło po zbożu, nogámi biło, kożiełki wywracáło: á niż go náuczono, y wtedy gdy ustáło, nágániáć go kiimi, y mocno młoćić muśiano. gdźie iáko chłop nád cepámi, ták się bydlę nad ową robotą zmordowáło upoćiło, użiáiáło. A przećię ták rádo robiło, nie dla páńskiego pożytku, ále dla swego interessu: że się ná owey roboćie dobrze miáło, iádło co mu się chćiało: według ordynánsu sámego BOGA: *Non alligabis os bovi trituranti*. Bywa to nie raz: że wilk ábo pies, co w kole pieczenią obraca: że mu od tego dobra dáią porcyą; kiedy syt, tedy go wołac, szukać, zá uszy ćiągnać do roboty trzebá; kiedy mu się żrzeć chce, tedy w koło, choć nie trzebá wszedszy, obraca; ták y owo bydlę dla obroku, z rádośćią bieżáło ná boiowisko, choć tám do upádu prácowáć muśiáło: *Vitula docta diligere trituram*. Ták mowi pomieniony *Sylveira*: że Ephráim: kiedy wolą Boską wypełnić, práwo Boskie záchowáć: tedy iáko woł nie obieżdzony, kárku w iárżmo práwá nie podał; iák co zyskáć, zárobić, zebráć: aż on iáko bestya do kołá, iáko bydlę ná boiowisko do bićia źiarná, ochotnie bieżał: *in tritura verò, in qua aliquid potest lucrari, & habere escas: nihil æstimat malum, & damnum trituræ; quin potiùs diligit*. Nieszczęśliwy głod złotá, *auri sacra fames*, piekielny ná niego áppetyt: że ludźie nie ináczey. Dworski ná suchedni, sługá ná myto: tráći wolność, prácuie y ćier-

S. Aug. in Ps. 144.

Deut. 25.

y ćierpi: *Tàm grave servitium, tàm duros passa labores.* Zołnierz ná lenung, kiiowe po grzbiećie rázy, niewczásy, głody ponośi, tráći y ginie: dla pożywienia ná śmierć idąc: *Gratiá vivendi accedit moriturus.* Naiemnik ná kilkánaśćie groszy *portat pondus diei & æstus*; od świtu do zmierzchu iáko w iárżmię. Kursor dla kilku złotych y ná kray świátá idźie: *Extremos currit ad Indos.* dla zbáwienia dusze swoiey, ná nabożeństwo, dáleko mu przez ulicę; ná zapłátę wiekuista, ćięszko mu zmowić paćierz, á dopieroż pośćić; &c. dla szczęśliwey wieczności służyć BOGV, wielka mu niewola; zćierpieć słowo, nieznośny termin: *Durus est hic sermo, & quis poterit eum audire?* Oprocz ubogich przy Kośćiele, w Kośćiele częstokroć rzęmieślnik ná robóćie śiedźi od ráná do wieczorá, prácuie; że się zapłáty dźiś iutro spodźiewa: *qui cito dat, bis dat.* teskni godźinę iednę ná modlitwie: że mu tám po śmierći Niebo obiecuią: *accipietis Regnum æternum.* A czemuż to, o śliczne stworzenie y mieszkánie Páná BOGA nászego, y nászá (iák sobie káżdy życzy) po śmierći rezydencyo! ták iesteś wzgárdzona? *& pauci sunt, qui intrant.* Dáią rácya Doktorowie SS. że dla niedowiárstwá, *propter incredulitatem*; nie wierzemy, choć oczywiśćie widźiemy, że umieráć mamy: *cui contigit nasci, mori restat*; nie wierzemy, choć nie stokroć w Piśmie czytamy, w Kośćiele słyszemy: że po śmierći żyć ná duszy, á od dniá ładnego ná duszy y ná ćiele będźiemy; nie wierzemy, choć z ust samego P. IEZVSA mamy: że ieżeli się ná to zásłużemy, do Niebá się dostániemy: *& conglorificabimur.* y przeto Ray sobie roskoszy, ná pádole płáczu záłożyć, Niebo ná źiemi zbudowáć chcemy; czás máiąc, zdrowie, fortunę, y wszelkie do zasługi sposoby: tálent, ktorymbyśmy się Niebá dorobili, w źiemskich márnośćiach niecnotliwie zákopuiemy: *abscondit pecuniam Domini sui.*

Virg. in Cir.
Antiph.
Ioan. 6.
Hebr. 3.

Wielki Wyznawcá Chrystusow, Nowiomenski Infułat, zacnieyszy nád Krolestwá, kunsztu złotnickiego zaszczyt, ELIGI Swięty *Fidelis*, Wierny: że w táiemnicách wiáry nie błądźił, że o pewnośći wiáry nie wątpił. *In fide nihil hæsitans*: ztąd dowod: że się chlebá dla Niebá, nie Niebá dla chlebá dorabiał. Tenći to Abráhám nowego Testámentu, choć bez syná, lecz milszą nád syná duszę swoię, nie sobie, lecz BOGV pielęgnował. Tenći to Lot, choć bez gospodárstwá, nie ná się, ále ná bliźnich prácował. Tenći to Iob, choć bez máiętnośći, bez sukcessorow, z dźieśiąćiu pálcy swoich dostátnie ubogim czynił intraty. Tenći to drugi Páweł, ręce swoie ná chwałę Boża, ná rátunek ludzkiego poświęćił niedostátku: *his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ.*

Iac. 1.
Act. 20.

ista. Nie dármo go Mátce, Krol powietrzney Rzeczypospolitey Orzeł, w żywoćie będącego oznáczył: bo on o ubogich, iáko cnotliwy Krol o Rzeczypospolitey, fráfobliwie myślił; bo

Mundus Symb. ich iáko drobne ptaszętá Orzeł, przy sobie żywił: *Non sibi providus soli.* Tenći to Oćiec ubogich, ná te przysposobione krwáwo

Iob. 29. prácował dźiatki *Pater pauperum.* Tenći to dobry sługá Bo-

Ps. 131. ży: żeby fámilia IEZVSOWA, *pauperes ejus*, po szpitalách, po zapłoćiách, po bramách y podmurkách głodu nie márłá: o to się pilnie stárał: *saturare panibus.* Tenći to święty Złotnik ná to prácował: żeby ubogiego w ubogich uzłoćił IEZVSA. Kiedy się pytał Tyran S. Wáwrzyńcá, gdźie depozytá Kośćielne? odpowiedźiał: że ich ręce ubogich do skárbcu Niebieskiego zániosły: *in cælestes thesauros deportaverunt.* Pytayćie ELIGIEGO: gdźie owe pieniądze: ktore wźiął od złotych, drogimi kámieńmi sádzonych, Krolowi Fráncuskiemu Dágobertowi bárdzo pięknie zrobionych Krzeseł? gdźie podźiał: co mu od roboty srebrnych Trunien Swiętemu Germanowi, S. Sewerynowi, S. Piátonowi, S. Lucyánowi, S. Kolumbánowi, S. Maxymiánowi, S. Iulianowi, S. Marćinowi, S. Brykcyuszowi, Swiętey Genowefie, y inszym Swiętym, ieżeli nie trunien, to Reliqviarzow misternie robionych dano? gdźie podźiał summę, co mu zá wystáwienie śrebrnego Grobu S. Dyonizemu Męczennikowi wyliczono? gdźie podźiał owe quoty: co mu zá Krolewskie, Xiążęce, Senatorskie kredense, zá Kośćielne Kielichy, Monstráncye, Krzyże, Lámpy, Lichtarze, Thurybularze &c. zá Biskupie Pástorały, Krzyżyki, Pierśćienie, płácono? Wszák nie przestroił: bo z ubogiego kontent odźienia; nie przeiadł: bo záwsze postem; nie przepił: bo winá w ustá nie wźiął; nie przemárnował: bo się BOGA boiał; nie przepráwował: bo swego nie żáłował, á dopieroż cudzego nie prágnął: bo káżdemu dobrego życzył, á dopieroż nie zazdrośćił: bo czego nie ustąpił, o to się nie uymował: pomniąc co

Alcib. Filozof mowi: *Dum vitare licet, moneo ne quærite litem*; y Polski Pòéta:

> Wolisz się zgodźić, iáko táko w domu:
> Niż práwem ręce smáruiący komu;
> Są tácy, co gdy poczuią to złoto;
> Zedráći pypćiá, nie fráfuy się o to:

Eccli 31 nie skrył S. ELIGI: bo nádźiei w pieniądzách nie miał: *Nec speravit in pecunia & thesauris.* A gdźie podźiał? Oto, *in cælestes thesauros*, wszytko Kápłáńskimi, Zakonnymi, żebráczymi rękámi do Niebá sobie schował: *in Cælis, quò fur non appropiat,*

neque

neque tinea corrumpit. Kiedy Alexander Wielki, ćiągnąc z woyskiem do Perſyi: żeby ſobie do więkſzey ochoty Káwáleryą obowiązał, wſzytkie skárby między nich rozdał: gdy go ſpytał przyiaćiel Epheſtyon, coby dla śiebie zoſtáwił? odpowiedźiał: że *ſpem Perſiæ*: *nadźieię że doſtánie Perſyi*, krora mu zá ſto tyśięcy y więcey skárbow ſtánie. Tákći S. ELIGI, wſzytkie ſwoie bogáctwá w ubogich włożył: *Diſperſit dedit pauperibus*: z tey ſámey kontent nádźiei, że go Niebo czeka: *habebit theſaurum non deficientem in Cælis*. Plut. / Pſal. 111.

Pſ. 14. Pyta Prorok Páná BOGA: kto też będźie w Niebie? *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?* y z obiáwienia Duchá S. wylicza cnoty tego, co ma bydź w Niebie: że naprzod ieſt niezmázány: *ingreditur ſine macula*; że robi ſpráwiedliwość: *operatur juſtitiam*; że co w uśćiech, to ma w ſercu: *loquitur veritatem in corde*; że nie wie co to skłámáć, záwieść, ołzukáć: *non egit dolum in lingva ſua*; nigdy bliźniego ſwego nie obráźił, nie ukrzywdźił, nie zdrádźił; nigdy mu nie záſzkodźił: *nec fecit proximo ſuo malum*; plotkámi ſię nie báwił, nikogo nie podſtrzegał, nie táxował, nie ſzkálował, po ięzykách nie nośił: *& opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos*; co komu obiecał, co przyśiągł: czy to Spowiednikowi, czy to żonie, czy to ſąśiádowi: nigdy nie záwiodł: *qui jurat proximo ſuo, & non decipit*; lichwą ſię nie báwił: *pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*, korrupcyi nie brał: *& munera ſuper innocentem non accepit*. Wſzytko to wiádoma prawdá: że do Niebá czyſtośći potrzebá: *non intrabit aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens*. Vſzárgáne pſy, uwaláne wieprze, w ták ślicznym niegodny bydź Páłácu; kozły z baránkámi, ćieleśnicy z Aniołámi w rząd nie záśiędą: *Quæ ſocietas luci ad tenebras?* Pharyzeuſzowie obłudni, Máchiáwele przewrotni, Kaimowie złośliwi, Chámowie niecnotliwi, Abſálonowie nieſpokoyni, Iudaſzowie zdraycy, chćiwi ná cudze Zydźi nie maią tám mieyſcá: *Non habent hereditatem in Regno Chriſti & DEI*. Ale to dźiwna: że iácyś rzęmieślnicy, robotnicy ſpráwiedliwośći: *qui operantur juſtitiam*: w komput wybránych Bożych należą: *habitabunt in tabernaculo tuo*. Czyli to kowale: co łáńcuchy, kaydány y dyby, ná ręce y nogi; powroźnicy: co poſtronki ná ſzyie; rymárze: co Bárbáry, korbacze, árapniki ná grzbiety; Miecznicy: co miecze ná kárki robią: do tego należą regeſtru? Lecz ći inſtrumentá tylko ſpráwiedliwośći robią, doczeſną zá to zápłátę biorą; á tu rzecz o robotnikách ſámey ſpráwiedliwośći, y o wieczney zapłaćie: *Operati ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones*. Apoc. 21 / 2. Cor. 6. / Epheſ. 5. / Hebr. 11.

Páno-

Pánowie, Sędźiowie, Vrzędnicy, u ktorych *justitia speculativa*,
Rom. 7. sprawiedliwość w głowie: *Scientibus legem loquor*: pokázuie ro-
Sap. 1. zum, dyktuie sumnienie, BOG do uchá, do sercá mowi: *Dili-
gite justitiam, qui judicatis terram.* Spráwiedliwość ná ięzyku:
Ps. 36. *Lingva eorum loquitur judicium.* Przyznáią słuszność, obie-
cuią: *de verbis quantumvis. A justitia practica* w pięćie: *facta in conculcationem.* Słyszeć imię spráwiedliwośći; coż potym?
Ps. 49. *Peccatori dixit DEVS, quare tu enarras justitias meas?* kiedy, *ope-
Isa. 1. ra*, dźieł spráwiedliwośći nie widáć: *pupillo non judicant, & cau-
sa viduæ non ingreditur ad illos.* Znák to niesczęśliwy: nie tylko-
by się Niebieskiego spodźiewáć, ále też y źiemskiego tákim po-
Eccli. 10. zbáwić się przyidźie Krolestwá: *Regnum à gente in gentem trans-
fertur, propter injustitias & injurias, & diversos dolos.* Szczęśli-
wy prognostyk, co go Duchá Przenayświętszego Chiromancya
Ps. 105. z administruiacych spráwiedliwość S. wyrábia ręku: *Beati qui
custodiunt judicium, & faciunt justitiam.* A Złotnicy náprzy-
kład, iák się w tym terminie zásłuża, ile złotnicy: do ktorych
należy, swoiey roboty pilnowáć, ták zrobić iák każa, tyle y tá-
kiego, złota, srebrá oddáć, co wezma; upomnieć się zápłáty, y
Luc. 10. wźiąć co zárobia: *Dignus est enim operarius mercede sua.* Po-
wiedźcie mi Pánowie, do kogo z was z práwámi y spráwámi
przychodza, skárgi ná złych sąśiad przynosza, kogo z was
Luc. 18. o spráwiedliwość prosza? *vindica me de adversario meo.* Pię-
Fulg. l. 9. c. 1. kne wy rzeczy robićie. Co ktoś Neronowi źiemskie z kryszta-
łu y drogich Kámieni zrobił Niebo: to wy robićie sámemu
BOGV Niebiosá, gdy Nayświętszemu SAKRAMENTOWI
splendece: *opera manuum vestrarum sunt Cæli.* Wy robićie: *va-
sa ad honorem, naczynia ná honor*: gdy ná Krew Iezusowa Kieli-
chy. Raz tylko Nayświętsza Mátká sukienkę P. IEZVSO-
WI wełniána zrobiłá; á wy ták wiele rázy złote y srebrne, y P.
IEZVSOWI, y MATCE iego sukienki robićie. Monárchowie
źiemscy, owi Swięći iáłmużnicy, grzeszne ubogich odźiewáli
ćiáłá: á wy ich Swięte zá to pokrywaćie ćiáłá, kośći, obrázy.
Wy robićie pętá miłośći, gdy ślubne pierśćienie; okowy go-
dnośći, gdy złote ná szyie łáńcuchy, ná ręce mánele. P. IE-
ZVS dość drogi Krzyż spráwił: *Crux pretiosa*; á nie ták u lu-
dźi skupny; nie rad człowiek, gdy nań BOG krzyżyk przepu-
Eccli. 29. śći: *& loquetur verba tædij & murmurationum.* Wy tákie ro-
bićie krzyże: że do nich y Chrześćiánie, y pogánie, y Kátholicy
y heretycy máia nabożeństwo: *diligunt munera*; że się do nich
nie tylko ubodzy, ále y Pánowie ćisna; do krzyżow Papiezkich,
Kárdynálskich: Arcybiskupich: Biskupich do owych złotych,
á gdy

á gdy ieſzcze Dyámentámi ſádzonych, ſerdecznie áſpiruią pektoralikow. Ceſárskie, Krolewskie Korony, dźiełá to rąk wáſzych. Co P. IEZVS powiedźiał Piłatowi: *Nie miałbyś nádemną mocy, gdyćby iey z wierzchu nie dano*, to ia rzec mogę: żeby był nie miał Otto Ceſarz Rzymski co ták godnego Miecysłáwowi Xiążęćiu Polskiemu ná głowę włożyć; nie miałby żaden z Arcybiskupow czym ták słuſznym nowego Krolá ukoronowáć: gdyby mu tey ozdoby złotnicka nie dodáłá ręká. Mękę miał Henryká VI. Ceſárzá ná Kroleſtwo Sycylyiskie *Competitor*: gdy mu tenże Henryk miedźiána czteromá goźdźiami przybić do głowy kazał Koronę. Miał ſromotę Pipinus w Roku 1355. ná Kroleſtwo Apulii áſpiránt, gdy go Ludwik Krol Sycyliyski w pápierową ubráwſzy koronę, ná pośmiewisko obwieść w koło rynku kazał. Nie zdobiłoby męſzczyzny, á Krolá miánowićie, choćby też w naybogátſze y naypięknieyſze fontáźie, w zwykłe Dámom, choćby też naydrożſze ſtroić głowę Korony: *ut ornamentum gratiæ accipiat*; z ſamych złotniczych ręku: Ceſárskich, Krolewskich głow przyſtoyna wychodźi ozdobá: *Corona aurea ſuper Caput*. Swięte Reliquie, áni z Stolarskiey, áni z Sznicerskiey, áni z málárskiey prace tákiegoby nie miały ſplendoru, iák z złotnickiey máią: *magnum decorem*. Spráwiedliwość czy też kiedy Złotnicy robili: *operati juſtitiam?* Był co prawdá, Michał IV. Ceſarzem Złotnik, Roku 1034. koronowány. Złotnik był Przemysl I. á dobry żołnierz, chwalebny y wiekopomny Oyczyzny obrońca. Monárcha bywſzy Polskim, ták iák y drudzy święta ſpráwiedliwość adminiſtrował; iednakże ile Krol: *fecit judicium & juſtitiam*. Złotnicy ile Złotnicy, czy też kiedy tę cnotę zrobili? I pewnie nie raz; gdźie były te trzy: Roſtropność, Wſtrzęmięźliwość, Męſtwo; tám muśiáłá bydź y Spráwiedliwość z mieczem y z wagą, ſrebrna ábo złotá cnota: *Iuſtitia virtus*, (chyba że czáſem będźie kto z rozumem, powśćiagliwy y mężny, coż kiedy nieſpráwiedliwy: *Bonum ex integra cauſa, malum ex ſingulis defectibus*) Powiedźiáłá pewna świątobliwa Páni mężowi ſwoiemu, gdy cnot málowánych nákupiwſzy, gdźieby ich w Pokoiu poprzybiiáć? ſpytał: miły mężu naylepieyby w ſercu. Zrobiliśćie Pánowie, y wy, y Bráćia wáśi nie iednę ſpráwiedliwość; coż kiedy máteryálna w cudze ręce poſzłá: ná Boskim czyli ná Páńskim ſtole; ná Ołtarzu ábo w kredeńśie zoſtáłá: ah gdyby w ſercu! morálna ſpráwiedliwość, święta cnotá; nie oſobká ze śrebrá álbo złotá: *Salus animæ in ſanctitate juſtitiæ, & major eſt omni auro & argento*. Spráwiedliwość, ieſt to cnotá oddáć co

Io. 19.

Nicet. l. 2. de geſt. Alexij.

Kwiatk.

Eccli 33.

Eccli. 45.

Pſ. 20.

Baron.

Crom. l. 2.

Eccli. 30.

 czyie-

czyiego: *Reddere unicuique quod ſuum eſt.* Trzymam to o delikátnym ſumnieniu wáſzym: że cudzego nie prágniećie; ále nie wiem ieżeli co czyiego oddáiećie: *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt DEI, DEO.* Oddáiećie złotá y śrebrá ludźiom: á śiebie komu? Wſzákeśćie, wſzákeśmy, wſzák oni nie ſwoi? lubo *ſui juris*, iednakże własnośćią práwá wſzyſcyśmy Boſcy:
Rom: 14. *ſive vivimus, ſive morimur, Domini ſumus.* Głupi to ow z przezacnego Narodu wyrodek: cogdy mu Polak mowił: *człowieku Boży;* odpowiedźiał: *ty ſam Boży: człowieku czárći*, rzekł: *koli nie twoy*. Ach nieſzczęśliwy! kto śię sługą, poddánym, niewolnikiem, rzeczą własną Boską bydź nie zna: mowiąc z Atheiſtámi: *Iob* 21. *Quis eſt Omnipotens ut ſerviamus ei? & quid nobis prodeſt, ſi oraverimus illum?* Oddáiemyć śię co prawda, oddáiećie śię wſzyſcy codźiennie BOGV; Pánem go ſwoim
Pſ. 8. názywaćie: *Domine Dominus noſter;* á on ná to mowi: *Nie káżdy co mi mowi Pánie, Pánie wnidźie do Kroleſtwá Niebieſkiego.* Konfrontuyćie życie wáſze z życiem S. ELIGIVSZA. y pátrzćie, czy śię ták BOGV oddáiećie iáko on? Spráwiedliwość każe, kto naypierwſzy kredytor, náypierwey mu zápłáćić: *qui prior tempore, potior jure;* kto naybliżſzy práwá: naypilniey mu zá-
1 Cor. 3. doſyć uczynić. Ktoż wam naybliżſzy nád duſze wáſze: *quod eſtis vos?* Robićie dla Pánow źiemskich, iák możećie naylepiey, naymocniey, naypiękniey; á dla Páná Niebieskiego, pe-
Ier. 48. wnie byle odbyć: *opus DEI fraudulenter*, ba y *negligenter.* Sztu-
2 Par. 15. ki wáſze chędożyćie, glanſuiećie, poleruiećie dla zapłáty: *erit enim merces operi veſtro;* á ſumnienie podobno záśniedźiáłe,
Ovid. 1. zárdzewiáłe dla Niebá: *roditur ut ſcabrá poſitum rubiginé ferrum.*
Pont, 1. Poyrzyićież ná Brátá niegdy wáſzego, á teraz Oycá wáſzego y náſzego S. ELIGIVSZA. Sumnienie iego co zá piękna ſztuká, *conſcia mens recti!* w ogniu miłośći Boskiey; wypolerowána, młotem boiáźni Boskiey wybita; bez przyſády złego áfektu, ſzczerośćią zálecona; oſtremi włośiennicámi, dyſcyplinámi ufloryzowana; rozmáitemi cnot SS. Kleynotámi bogáto
Eccli 50. ſádzona: *Omni lapide pretioſo.* Swieći przykłádnym życiem: *vir-*
S. Greg. 10. Mor. 17. *tutibus emicat, vitæ meritis coruſcat;* lśni śię, o honor Boski y zbá-
1. Mach. 2. wienie ludzkie żárliwośćią: *zelando zelum DEI;* pała Chrze-
1. Tim. 1. śćiáńską BOGA y bliźniego miłośćią: *de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.* Prácuiećie Pánowie ná odźie-
1. Cor. 4. nie y pożywienie: *operantes manibus veſtris;* zbieraćie ná dźiatki; kupuiećie Kámienice; z tych dźieśiąći pálcy: ſpráwuiećie ſzáty, ſporzadzaćie ſprzęty. Wſzytko to igrzysko przećiwko prawdźie, mnieyſzy nád páznogieć obrazek przećiwko
więkſzey

więkſzey nád Olbrzymá Oſobie, ćień przećiwko słońcu: prácá wáſzá przećiwko pracy ELIGIEGO: z ktorey on wſpaniáłe buduie Klaſztory, zápomaga ſzpitale, hoyne á częſte czyni iáłmużny. I nie dźiw: kto ſię Niebá dorobił, łátwiey mu o źiemię: *& hæc omnia adjicientur ei.* Dorobił ſię ELIGI Niebá: ktorego ná źiemi wźiął dobry zadátek, *pignus hæreditatis*; od Wárpſztychá do Ołtarzá wźięty. Znáć że te ręce niezmázáne, kiedy ich Chrzyżmem pomáſzczono; znáć że te pierśi pełne świętych áfektow, kiedy ich krzyżowym kleynotem ozdobiono; znáć że tá głowá pełna Niebieskich myśli, kiedy ią w Infułę przybrano; znáć że wſzytko ćiáło pełne cnoty, kiedy go w Biskupi ápparat uſtroiono; znáć że tá práwicá ſpráwiedliwie młotkiem y inſzemi inſtrumentámi robiłá, kiedy ſię Páſtorałá dorobiłá: *Baculum glorioſum* (*Ier.* 48. * *Baculum Paſtoralis Officij.* Ephef. 1.

*Pontific. Rom. in conſ. Ep.

Powiádáia Oycowie SS. że sludzy Boſcy świát opuśćiwſzy: tych zabaw, ktoremi ſię ná świećie bez grzechu báwili y żywili, ná służbie Boskiey z trudná opuśćili; iáko náſz S. Pátryárchá w Regule mowi: *Bráćia ktorzy umieia robić, niech robia: nie z chćiwośći ku zarobkowi, ále żeby ſię uchronili prożnowánia duſznego nieprzyiaćielá*: á ná inſzym mieyſcu robić nam pozwala: żebyśmy ſobie doczeſne potrzeby zarábiáli. Tákći Piotr S. od śieći do IEZVSA poſzedł: *relictis retibus*; á przećię záś z śieći y z drugimi ſię żywił: czego dáię rácyą S. Grzegorz Papież: *Quia negotium, quod ante converſionem, ſine peccato extitit, poſt converſionem repetere culpa non fuit. Ze do tey roboty, ktora ſię przed náwroceniem nie grzeſzyło: y po náwroceniu wroćić ſię nie grzech było.* S. Oycze: robotá twoiá bez grzechu, bo krwáwa z zasługámi praca; wiem że ſię tego nie wſtydźiſz: z czego BOG y z toba ma chwałę. Nie mamy ć złotá; iedni nie názbyt, drudzy máło co, á trzeći nic cále: *pauperes facti*: ále tobie ieſzcze zá żywotá, y w prożnym worku, o złoto cudowne nie trudno było: á dopieroż teraz. Zrobże nam S. Złotniku złota wolność: *Libertatem gloriæ filiorum DEI*; boć ſtá imieniem złota: á w rzeczy żywe śrebro, nieſtáteczna: *ubi enim zelus & contentio: ibi inconſtantia: & omne opus pravum*; ołow, Kośćiołom y ubogim ćięſzki *onus grave*; glina, zbytkuiacy w niey Narod ſzpeczaca: *coinquinationes & maculæ deliciis affluentes, in conviviis ſuis luxuriantes*; żelázo twárde: w błędách Kálwińskich, y Luterskich, ták wiele Szláchecki ch, Mieyskich, y wieyskich Oſob: w złych nálogách ták wiele grzeſznikow, iák w pęćie trzymáiace: *ligatos ferrea ſua voluntate.* Wolność ták piękny y rzadki w świećie kleynot: coż kiedy ná złe iuż nie raz obrocony; *velamen*

hom. 34. in Evang.

Pſ. 78.

Rom. 8.

Iac. 3.

2. Petr. 2.

1. Petr. 2.

Galat. 5. *tamen habentes malitiæ libertatem: in occasionem carnis dedimus.* To wolność, kto grzechom nie podlega: *liber in conscientia*; ná
Galat. 4. kogo bies nie ma práwá: *Quá libertate Christus nos liberavit.* Wszák ty S. Oycze (iák pisze S. Aodenus Rothomágieński Biskup) przyiáchawszy do Lemowiku Oyczyzny twoiey: tyleś dokazał: że się więźienia sáme otworzyły, łáńcuchy, káydány, y dyby z więźniow opádły; wyszli wszyscy wolno, y do Kośćiołá ubiegszy, od śmierći się sálwowáli. Wszák: (tenże pisze) że gdyby po grobli bliskiey Kośćiołá twego, kogo związánego, okutego wiedźiono ábo wieźiono, tedyby z niego wszytkie więzy y okowy opádły, iák tego nie raz doświadczono. Wszákeś ty święconą wodą, Krzyżem S. wezwániem Nayslodszego Imienia IEZVS, nie z iednego opętáńcá szátáná wypędźił. Niechże dźiś zá twoią przyczyną, otworzą się oczy rozumu naszego, niech opádną z dusz nászych pętá grzecho-
Eccli. 36. we; wypadź z káżdego, złego nałogu szátáná: *innova signa, & immuta mirabilia.* Zrob nam S. Złotniku złote czásy; wszák tobie nie nowiná: złoto z Niebá, przy Grobie twoim, kto go
Sap. 6. bárdzo potrzebny, spuszczáć: *in omni providentia*: nie nowiná prożne beczki Winámi, y inszemi pośiłkami nápełniać. Zrob nam złotych ludźi; bo to między námi naywięcey drew: *ho-*
Mar. 8. *mines velut arbores*; kámieni nieużytych: *induraverunt facies*
Ier. 5. *suas.* Pewnie kto myśli: o gdyby złoći ludźie byli; tożby się ználazł nie ieden Dyonizy tyran: coby im, ieżeli nie brody, iák swemu Apollinowi, tedy głowy, ręce, nogi odeymował; ználazłby się nie ieden zdraycá: coby, iák ow złodźiey ná szubienicę idący, Mátce swoiey, ták on nie iednego złotego człowieká nos ábo ucho ugryzł. Co S. Ianowi, iuż od dawnośći w Niebie uwielbionemu, na źięmi u ręki pálec ugryźiono, żeby go smokowi szkodliwemu w pálzczekę wrzucono: toby pewnie zá żywotá iesżcze złotemu człowiekowi y wszytkie zębámi pouć-
Virg. ćinano: *vesana præ fame habendi*, Nie złote pálce, tylko ze złotym pierśćieniem, á zboycy rożnym ludźiom ucináli, ugryzáli: *auri fames! quid non mortalia pectora cogis?* Tegoć bym ia káżdemu życzył: żeby po szczęśliwych z źięmie do Niebá przenośinách, tak wźięte pálce, y wszytkie członki iego były. Pisze Legendá żywotá S. ELIGIEGO: że kiedy robił Trunę S.
Ioan. Bonif. Bagat. in admir. orb. to. 1. l. 1. c. 1 Marćinowi w Turonie: miał gospodę u iedney pobożney Mieszczki. Tá widząc Swiętego człowieká, gdy go raz strzygł Cyrulik, zebráłá włosy iego, y zá relikwie schowáłá. Leżáło to w skrzyni, że też y zápomniáłá; został Swięty Biskupem: iuż y umarł; á oto po iego śmierći, poczęło bywáć w iey domu, co

noc,

noc, śliczne Pſálmow śpiewánie. Ze tego nie raz było: porwie ſię z łożká, chcąc doyrzeć co tákiego? á oto zkądśi iáſne ná nię uderzyły promienie. Przelękłá ſię bárzo; y iuż ſię ſypiáć w domu bałá. Ze było cudze kąty pośieráć nie wygodá: udáłá ſię o porádę do Klaſztoru, prośiłá w dom, ſámego Opátá. Ten rożne inquizycye czyniąc, ſpytał: ieżeliby nie miałá iákich Relikwii; co gdy námienił: wſpomniáłá coś iáko przez ſen. A przeto záraz poſzli do owey skrzynie, ktora gdy otworzyli: bárdzo z niey piękna uderzyłá wonność. Wyrzućiłá goſpodyni, co było w skrzyni: á oto ná ſpodku w chuſtce záwiązáne Swiętego włoſy. I włoſy prácowitego ná Niebo Złotniká, ták piękne, wonne y świetne; á dopieroż Ciáło: po śmierći długo nieskáżitelne wdźięcznie pachnęło, oleykiem uzdrawiaiącym płynęło, y z grobu iáſność wydawáło; á dopieroż duſzá! y wymowić trudno: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit: quæ præparavit DEVS diligentibus ſe.* Tegoćbym ia káżdemu życzył: ták BOGV służyć; ták dobrze żyć, ták ſię chlebá dla Niebá dorabiáć: żeby nie tylko pálce, ále y włoſy iego, po wypłáconym śmiertelnośći długu, po otrzymánym Kroleſtwie Niebieskim, ſwoy miáły ſzácunek: *capilli capitis omnes.* Zrob to S. Oycze; wſzákeś náśládowcá Doktorá Narodow; á ten Korynthiánom piſał: żeby ták byli, iák y on: *Volo omnes vos eſſe ſicut meipſum.* Nie maſz w Polſzcze rzadu: *&* *nullus Ordo.* Wſzák Złotnicy Rzędy robią. Zrobże ty rząd w Koronie Polskiey: *Ordinem Cæli.* Zwyczáynie mowiemy: nie będźie z piasku bicz. Pánowie Złotnicy y z piasku by bicz zrobili, gdyby z tákiego, o iákim świadczą Hiſtorycy: że w Páktolu Lidyiskiey, w Táguśie Iberyiskiey, w Gángeśie Indyiskiey, w Hebruśie Thráckiey rzece, złote piaski. A Plinius powiada: że naywybornieyſze złoto, co rzekámi płynie. Według Mędrcá *Sap.* 7. Złoto reſpektem mądrośći, piaſek to miáłki reſpektem potężney opoki, proch reſpektem drogiego Dyámentu: *arena exigua.* Większego nierownie waloru niż złote, Ciało S. Antoniego Pádewskiego, w piaſek ſię, procz niektorych Kośći á Ięzyká po dźiś dźień nieskáżitelnego, rozſypáło: *in pulverem arenæ ſimilem.* Zwyczáynie zawźięći ludźie mowią: nie odpuſzczę, poki mi piasku ná oczy nie náſypią. O ukręćić bies z tego piasku bicz. Bicz to będźie miał ná ćię: żeć też BOG, po tobie ſię miárkuiąc nie odpuśći: *Sic & Pater cæleſtis faciet, &c.* Swięty Oycze: rozplećione, rozkręcone áfekty Pánow Chrześćiańskich, Mágnáſow Polskich, wielu familii y Bractw: zápraw dźiś złotą miłośćią, złacz y skręć iędnośćią, *ut unum*

Sur. c. 4.
1. *Cor.* 2.
1. *Cor.* 7.
Iob. 38.
Eraſm. in Adag.
S. Bon.
Matt. 18.
Io. 7.

 ſint

sint. W proch rozsypáne splendece y splendory wskrześ y po-
Is. 32. dźwigniy, niech do złotey przyida pory: *in pulchritudine pacis.* Prágnałeś S. Złotniku chwały sámego BOGA; prácowałeś, niewiernych pogan do wiáry náwrácałeś, cáła Flándrya tyś práwie
Beierl. &c. Kośćiołowi S. pozyskał: ztad iey Apostołem názwany. Cudá ktoreś czynił: szczegulnieś mocy Boskiey, á nie swoiey zasłudze przypisał. Przyznałby to ow ślepy: co przed iałmużną, aczkolwiek hoyną, ktoraś mu dawał, ręki umknał; prosząc ćię ráczey o oczy; tyś mu rzekł: nie umiesz się bráćie należyćie żegnáć, otoż ćię náuczę; wźiąwszy go zá rękę przeżegnałeś, y záraz przeyrzał, á tyś mowił: nie ia grzeszny, ále wiárá tego káleki, moc Krzyża S. iego uzdrowiłá. Wiem że ćię to święte, po dźiś dźień, nie opuśćiło prágnienie: żeby był BOG záwsze y wszędźie pochwalony: *à Solis ortu usq. ad occasum*; potrafże w to: żeby w Polszcze, w Krákowie, y ná káżdym mieyscu, złe przepádło, á dobre náстáło: *mala pelle, bona posce*: żebyśmy ztad wielbili BOGA, y mowili: *sit Nomen Domini benedictum.* Naostátek, mowiemy: złota szwáycá wszędy przebiie: *aurum per medios ire satellites, & perrumpere amat castra.* Modlitwá goraca á godna, wszák zá złoto stánie: *Carò emitur, quod precibus emitur.* Niechże dźiś tákowa twoiá będźie przyczyná: niech zásklepione przed námi grzesznikámi uszy Páná BOGA nászego przeniknie, niech do Sercá Boskiego przeszyie; niech nam uprośi tę łáskę y rezolucya: żebyśmy się nie Niebá dla chlebá, ále chlebá dla Niebá dorabiáli.

A
M E
N.

Imprimatur.

M. BASILIVS PLASCZEWSKI S. T. D. & Profess. Canonicus Cathed. Crac. SS. OO. Crac. Præpositus, S. R. M. S. Librorum Diœcesis Crac. Censor, atq. Studij Almæ Vniversitatis Gracov. Generalis RECTOR. *mpp.*

A si ad stomachum vomitiones, si ad aluum, fortem purgationem, velut eam quæ in venis, per vrinas debere vacuari admonet, docens nos diuersos purgādi modos, variasque partes, quibus repurgari ille humor possit, prout in vna magis, quam in alia abundat parte, & prout ad hanc, non ad illam tēdere videtur. A liene autem vbi fomes, & minera huius febris, per patentem ductum (de quo tamē ambigitur, cum Auicenna velit esse venam stephanicam, seu coronariam dictā, & Gal. in lib. de vsu partium vas dicat esse breue, seu venosum a summo prope lienem ramo ad ventriculi fundum protensum) humorem melancholicum, cuius metropolis lien est, transmitti ad ipsum vētriculum, vbi maxime progresso morbo iam multū extenuatus fuerit, & natura superior, nemo puto inficias ibit. Ex hoc velim obiter intelligas alterius quæsiti solutionem, quoniam & quæ ab B alijs affertur mihi non vndique placet, vtpote nimis communis, & quæ non tam quartanæ, quam quotidianæ etiam febri conuenire potest; ex qua nimirum causa in quartana appetitus ab initio diminutus sit, & post initium maximus, vt experimento constat, & docuit Hipp. 7. epid. exemplo Onesia nacti, & Polychari; respondetur enim a Mercuriali, & aliis, quia initio ventriculus oppletus est pituita, quæ appetitum hebetat, & qua consumpta, progressu febris, appetitus excitatur; Verum huiusce rei vera causa, ni fallor, est, quia progrediente quartana, humor melancholicus, qui iam incipit a natura expelli, a liene in vētriculū reijcitur, qui cum austerus sit, & frigidus adstringendo, & corrugādo ventriculi os, appetētiam excitat, quæ torpet ante commeatum humoris, propter causas non ita supra allatas; ex sola enim pituitosorum succorum consumptione anorexia C quidē cessaret, sed nōn tā magna excitaretur appetentia. Quapropter puto ego Gal. imperare ea, quæ vomitum prouocant in quartana, vt per os quoq; melancholici humoris febrem producentis portio extra feratur, ideoque ad validum, etiam vomitorium ex veratro albo deuenit, quod forte nimis alicui videri posset, si de expurgandis solum humoribus pituitosis in ventre contentis intelligi vellet. Addamus, quod si Gal. ad expurgandas tantum vētriculi cruditates vomitorium in quartana imperasset, multo ante morbi statum id fecisset, nec coctionis notas expectasset. Præterea id factum ab eo esset, ante quam diuretica præscriberet, nōn post, quia cum diuretica calida sint, tenuiumque partiū, ideo non prius sunt adhibenda, quam prima regio dicta excrementis vndique expiata sit, ne secum illa rapiant, obstructionemque augeant. Confirmat nostram D sententiam quod subiungit Gal. eos, qui ad vomitum nō sunt idonei, quales qui presso, angustoque sunt pectore quique vomere non consueuerunt, vehementius per inferiora purgandos esse, supplendumq; per infernum ventrem, quod per vomitiones negatum est. Nam & hæc clare indicant ipsum ad humorem melancholicum respicere, non ad crudos primarum viarum succos, quem pariter humorem deorsum semper ducendum esse vult, iuxta id quod supra ex eo, & Hipp. ostensum fuit, nisi tamen adeo feratur, quia tūc quo natura vergit, eo deducere oportet, quod miror non animaduertisse viros Clarissimos. Ad id vero, quod obijci posset, quartanarios multos liberari vomitibus pituitosis non melancho-

125
ſkich
wſzy
li.

M

więtá MARYA M

NA MIES

℣. IEZU, MARY
Niech w ſercu &c.
℟. Amen.
℣. Boże poſpieſz ſię &c.
℟: Pánie pokwáp ſię &c.
℣. Chwałá Oycu,
℣. Iak byłá ná

H

Co ... zem ... ley miłoś
... miedzem
... brámá ... ona.

... men